

معماری کریم طاهرزاده بهزاد

معماری کریم طاهرزاده بهزاد

بیژن شافعی، سهراب سروشیانی، ویکتور دانیل

مجموعه معماری دوران تحول در ایران

سید علی شاه

فهرست

۹ مقدمه

۱۳ زندگینامه

۳۵ زمینه‌های مؤثر بر معماری طاهرزاده بهزاد

۳۶ زمینه‌های سیاسی و اجتماعی

۳۹ شناخت هویت گذشته ایران

۴۰ کاوش‌های باستانشناسی

۴۰ گرایش‌های نو

۴۱ زمینه‌های معماری

۴۹ بناهای دوره اول (شش سال ونیم در مشهد)

۵۰ آرامگاه فردوسی

۶۸ بیمارستان شاهرضا

۸۴ دبیرستان شاهرضا

۹۰ احداث عیالان فلکه و بناهای اطراف

۹۶ آرامگاه حکیم عمر خیام

۱۰۱ بناهای دوره میانی (از مشهد تا تهران)

۱۰۲ تئاتر شیر و خورشید

۱۰۸ نمای شمالی مجلس شورای ملی

۱۱۶ دانشگاه جنگ

۱۲۰ کارخانه چیت سازی بهشهر

۱۳۱ بناهای دوره دوم (بنگاه راه آهن)

۱۳۲ ایستگاه راه آهن مسلمان

۱۳۶ هنرمستان راه آهن تهران

۱۴۲ بنای امور اداری راه آهن تهران

۱۵۲ بنای اداره پستی راه آهن

۱۵۶ امور اداری نواحی و ساختمان های خدماتی

۱۶۱ معماری کریم طاهرزاده بهزاد

۱۷۲ فهرست منابع

۱۷۴ فهرست اعلام

مقدمه

۹

الدیسه ایجاد گروه تحقیقاتی «معماری دوران تحول» در سال ۱۳۶۱ شکل گرفت و یک سال بعد در محفلی دانشجویی و با عضویت پنج داوطلب به تحقق پیوست. شناخت تاریخ معماری معاصر و معرفی نمونه آثار آن و نیز معماران شاخص این دوره، انگیزه اولیه شکل گیری این گروه تحقیقاتی بود. تا آن زمان با وجود نیاز مبرم به ادبیات تحلیلی و تاریخی معماری این دوره، راه کار سازمان یافته و موثری برای حمایت و هدایت شیفتگان تحلیلی وجود نداشت. در نتیجه فعالیت های تحقیقاتی با مشکلات فراوانی روبه رو می شد، که منجر به انصراف اعضا، و در برخی موارد توقف فعالیت پژوهشی می گردید. گروه تحقیق «معماری دوران تحول» نیز در مسیر کار خود از یاری برخی همکاران بر بهره ماند. در آغاز راه مشکلات دسترسی به اسناد و مراجع آشکار شد. بیشتر آثار منتشر شده راجع به معماری این دوره متکی بر اسناد معتبر نبود و گاه تا برداشتی شخصی و غیر مستند تنزل می یافت. مراجع و اسناد مورد نیاز بسیار متنوع و پراکنده بود، و برای دسترسی به آنها تحقیقات وسیع کتابخانه ای به موازات مراجعات میدانی، و استفاده از خامرات مکتوب و تاریخ شفاهی در سطحی گسترده، ضرورت داشت. در مورد مطالعات کتابخانه ای کافی است به مراجعی از قبیل روزنامه ها و انواع نشریات ادواری، آرشیو اسناد اداری و مراکز مختلف اسناد ملی و معماری اشاره کرد تا وسعت فعالیت جمع آوری اطلاعات معلوم شود. دهه ۶۰ به پایان نرسیده بود که گروه تحقیق به درک نوبنی از ضرورت ها دست یافت.

سال های آغازین دهه ۷۰ فعالیت آزاد تحقیقاتی به وظیفه ای حرفه ای و ملی تبدیل شد و به اهداف تحقیقاتی گسترده تری نیاز یافت. رابطه زمینه های مختلف از قبیل مدرنیته، صنعت، باستان شناسی، معماری جهان و تحولات سیاسی - اجتماعی مورد توجه واقع شد و ارائه تحلیل تاریخی روشنی از معماری این دوره، ضمن معرفی آثار معماری و معماران، در دستور کار قرار گرفت.

«معماری دوران تحول» به دوره ای از معماری سرزمین ایران می پردازد که تحول، یکی از مشخصه های مستتر آن است. از دیدگاه تاریخی، این دوره از اواسط دوران سلطنت ناصرالدین شاه قاجار شروع شده و تاکنون ادامه یافته است. در این دوره، تحول با مشخصه های متغیری همراه است. بناهای متعددی توسط معماران ایرانی و خارجی ساخته شده اند که متأثر از تغییر در زمینه های مختلف هستند و ضرورت تقسیم بندی دوره های تاریخی را ایجاب می کنند. بر اساس این تقسیم بندی، ارائه نتایج تحقیق در قدم اول شامل معرفی معماران منفرد و آثار معماری آنهاست. یا معرفی معماران هر دوره، در قدم بعدی امکان معرفی دوره های تاریخی و نهایتاً کلیت معماری

دوران تحول فراهم می‌شود. به این ترتیب نتایج تحقیق در سه سطح قابل ارائه است. الف - «معماران و آثار معماران»، شامل: معماری معماران، آثار و روش‌ها. ب - «دوره تاریخی»، شامل: معرفی دوره و زمینه‌های متعلق به آن، نمونه آثار معماری و معماران، سبک‌ها و گرایش‌ها. ج - «معماری دوران تحول»، شامل: تاریخ تحلیلی معماری دوران تحول، تحولات زمینه‌ها، دست‌بندی سبک‌ها و گرایش‌ها.

گروه معماری دوران تحول، با نام کریم طاهرزاده بهزاد هنگامی مواجه شد که در سال ۱۳۶۷ در ادامه مسیر شناخت معماری معاصر ایران، در حال پژوهش درباره بناهای ایستگاه‌های راه‌آهن بود و از این طریق با فعالیت‌های معماری و پیشینه همکاری طاهرزاده با کاظم‌زاده ایرانشهر در برلین آشنا شد. آشنائی با فرزند کاظم‌زاده ایرانشهر که محقق گرامی ایرج افشار زمینه آن را فراهم آورده مسیر تحقیق را هموار کرد. «سرآمدان هنر» تألیف کریم طاهرزاده بهزاد منبع سرشاری بود که با معرفی کاظم کاظم‌زاده ایرانشهر، در تحقیقات کتابخانه‌ای، دسترسی به آن میسر گردید.

در آغاز راه تلاش برای برقراری ارتباط با فرزند کریم طاهرزاده بهزاد، برای دستیابی به اسناد و مدارک بی‌نتیجه ماند، و گروه پس از جمع‌آوری و تکمیل اطلاعات و اسناد مرحله اول، در سال ۱۳۶۹ یک جمع‌بندی مقدماتی مکتوب درباره مجموعه کارهای کریم طاهرزاده بهزاد ارائه نمود. در مرحله بعدی کار به صورت جدی‌تری دنبال شد و طی مراجعات متعدد، از مجموعه کارهای او در تهران و شهرستان‌ها اطلاعات مورد نیاز جمع‌آوری شد، و کلیه کارهای موجود به صورت دقیق‌تر مورد ارزیابی و بررسی قرار گرفت، و طی جلسات متعدد نواقص آن‌ها بر طرف گردید.

گروه معماری دوران تحول در مراحل تهیه اسناد و اطلاعات، به کتاب دو جلدی «نهضت هنری زمان رضاشاه پهلوی» برخورد که وعده چاپ آن داده شده بود ولی تا آن زمان زیر چاپ نرفته بود، و امکان دسترسی به آن وجود نداشت. در انتهای مسیر تحقیق و بررسی، زمانی که کتاب مراحل انتهایی صفحه‌آرایی را می‌گذراند، امکان ارتباط با فیروز بهزاد، پسر کریم طاهرزاده بهزاد که مقیم دوسلدورف آلمان بود میسر گردید. و از طریق ایشان گروه به کتاب دستنویس «نهضت هنری زمان رضاشاه پهلوی» و اسناد و اطلاعات مفید دیگری دست یافت. پس از دستیابی به این مدارک، کتاب دوباره بازبینی شد و اثر حاضر از نظر اسناد و مدارک غنی گردید. در اینجا بی‌مناسبت نیست که گروه معماری دوران تحول از جناب فیروز بهزاد به خاطر همکاری بی‌دریغشان سپاسگزاری ویژه خود را اعلام دارد.

گروه معماری دوران تحول لازم می‌داند به ویژه از همکاری و همیاری سرکار خانم هانیه عباس‌زاده که در تمامی مراحل تنظیم و تهیه کتاب گروه را یاری رسانده‌اند، قدر دانی نماید. ضمناً از

سرکار خانم زهرا پرهیزگار که در تهیه اسناد و مدارک و مراجعات متعدد به شهرهای مشهد و بهشهر با ایشان همکاری داشته اند، همچنین از همکاران پیشقدم گروه معماری دوران تحول، مخصوصاً از سرکار خانم مژگان فضلی که در دوره‌ای بیش از یک دهه همراه گروه بوده‌اند، سپاسگزاری می‌شود. همچنین از خانم‌ها: ناهید بریانی، سهیلا پاچله، مسعوده نورالی، سمیرا بهروز، آقایان: جواد نعیمی، دانیال دالیل، احسان انجیل‌الی، جواد ابر صابر و عماد بالاز که در مراحل تحقیق و تهیه مطالب، فیش‌های مورد نیاز و تهیه نقشه‌ها شرکت کرده‌اند تشکر می‌کنیم. معرفی کاظم کاظم‌زاده ابرانشهر از طریق محقق اندیشمند جناب آقای ایرج افشار میسر گردید و هم به همت جناب آقای کاظم‌زاده ابرانشهر، گروه با اطلاعات بسیار ارزشمند، آشنا شد که بدین وسیله از آنها قدردانی می‌شود. از جناب آقای احمد حاتمی نیز که در ارتباط با خانواده کریم و حسین طاهرزاده بهزاد اطلاعات مفیدی در اختیار ما گذاشتند، سپاسگزاری می‌کنیم. گروه معماری دوران تحول خاطره زنده‌باد علی خادم و زنده‌باد واهه را که آرشبو عکس ایشان همواره منبع سرشاری برای اهل تحقیق و هنر بوده است، گرامی می‌دارد. تعدادی از عکس‌های استفاده شده در این کتاب از مجموعه نفیس ایشان خریداری شده است. شایسته است از سازمان اسناد ملی ایران، مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران، کتابخانه آستان قدس رضوی، موزه آستان قدس رضوی، اداره ساختمان آستان قدس رضوی، کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران، کتابخانه ملی ایران، کتابخانه مجلس، راه‌آهن و مؤسسات تابعه، انتشارات شاهین مشهد و همچنین جناب آقای محمد نژاد بریانی به خاطر در اختیار قرار دادن کتب، اسناد، عکس و تصاویر، صمیمانه سپاسگزاری به عمل آید. همچنین از سرکار خانم ترانه پلدا و سرکار خانم ندا قیاسی به خاطر قبول ترجمه و تنظیم متن انگلیسی و جناب آقای منصور کیایی به خاطر ویرایش اولیه کتاب، قدردانی می‌شود.

همچنین از نشر دید و شرکت گرافیک دید که مسئولیت صفحه‌آرایی، گرافیک و نشر کتاب را به عهده داشته‌اند، صمیمانه سپاسگزاریم.

KARIM TAHERZADEH BEHZAD
ARCHITECTURE

KARIM TAHERZADEH BEHZAD
ARCHITECTURE
BIJAN SHAFEI, SOHRAB SOROUSHIANI, VICTOR DANIEL
ARCHITECTURE OF CHANGING TIMES IN IRAN

انتشارات دید
DID PUBLICATIONS

Karim Taherzadeh Behzad Architecture

Designed by Did Graphics Inc.
Layout: Azadeh Yousefi

Copyright © 2005, Did publications. All rights reserved.
No part of this publication may be reproduced
without the written permission of the author and knowledge of the publisher.

First published in Iran in 2005 by Did Publications.
10 Palizi Avenue, Tehran 15579-Iran.
Facsimile: 98 21 88 750 282

K. T. Behzad

Contents

Introduction 7

Biography 11

Backgrounds 23

The Architecture of Karim Taherzadeh Behzad 32

Chronology of presented works 42

Introduction

The research group "Architecture of Changing Times" was formed in the year 1982 and founded a year later with five volunteer members as a students' group or association. The first initiative of the group was to introduce the contemporary history of architecture in Iran, and also its important architects. To that date, there was neither enough analytical and historical literature produced on the matter nor any organization that would officially show the way or help sponsor the research work carried on by passionate, interested ones who worked on the subject. That was why some members stopped their collaboration with the group.

Nevertheless, the group 'Architecture of Changing Times' encountered difficulties – including the lack of good and valid documents, the necessity of referring to oral history and field research, long years of research in newspapers and periodicals, different centers of national and architectural documents and succeeded, to the end of the eighties, in the gathering of many documents on the subject.

During the nineties, freelance research work became a more serious professional and national task, and more profound work on background correlated themes, such as modernity, industry, archaeology, the global architecture and socio-political changes were becoming necessary for a good analysis.

The group 'Architecture of the Changing Times' works on a period of our country's architecture of which social change has been a permanent character:

Historically, this period starts in the middle years of the reign of Nasser-e-adin shah Qajar (during 1880), and continues to the present day. Change is doubled during this period with other different characteristics.

Many buildings built by Iranian or foreign architects during this long period were impressed by social changes, and a classification of the architectural work into historical periods became necessary. We decided to

- 8 first publish the results of our research by introducing individual architects and their architectural work. This introduction will prepare the way for the next phases of the work, in which historical periods and the totality of the "Iranian Architecture in the changing Era" will be fully analyzed and introduced.

Thus, the results of more than twenty years of research can be published in three levels or phases: first, "architects and their works" including architects, their works and methods; second, "historical periods", including the introduction of each period, the architectural work carried on during that period, and its architects, styles and tendencies; and third, "the architecture of the changing times", including: the analytical history of changing architecture, the changing of backgrounds, classification of styles and tendencies.

The research group "Architecture of Changing Times" was first introduced to (the name of) "Karim Taherzadeh Behzad" in 1988, following its efforts to understand the contemporary architecture of Iran while studying the railway station buildings. Through this, it got to know about Taherzadeh's architectural practice and his collaborations with Kazemzadeh Iranshahr in Berlin. Meeting with Kazemzadeh Iranshahr's son, by the aid of respectable researcher, Iraj Afshar, brought new light to the research. "Pioneers of Art", a book by Karim Taherzadeh Behzad was a powerful source provided by Iraj Afshar through documentary research.

The first efforts to contact Karim Taherzadeh Behzad's son, to reach some documents, proved hopeless. After gathering and completing the documents and information of the first phase, in 1970, the group prepared a written piece on Taherzadeh Behzad's works.

In the second phase, work was continued with greater strength, and through several visits, required information on his works in Tehran and other

cities was gathered, studied in detail, and corrected in many sessions. During the process of document and information gathering, we came by a book in two volumes called "the Artistic Movement During the Reign of Rezashah", which was promised to be published, but was not till present, thus was impossible to find. In the final stages of our work, when the book was still in the process of printing, we finally got in contact with Firooz Behzad, son of Karim Taherzadeh Behzad who lived in Germany. Through him, we found access to the hand-written copy of the book "the Artistic Movement During the Reign of Reza Shah Pahlavi" and other valuable documents. After wards, the book was reviewed and enriched by the new-found information. Hereby, the "Architecture of the Changing Times" research group would like to sincerely thank Mr. Firooz Behzad for his generous aid.

The research group would also like to thank Hanieh Abbaszadeh for her efforts through all the stages of preparations of the book. We also thank Zahra Parhizkar for her sincere collaboration in gathering the information and her many visits to Behshahr and Meshed, and also all our colleagues, specially Mozghan Fazli who has accompanied the group in its task for over a decade.

We are most grateful to Nahid Beryani, Soheila Pacheleh, Masoudeh Noorai, Samira Behrooz, Javad Naimi, Danial Daniel, Ehsan Enjil Ela, Javad Abusaber and Emad Balar for their collaboration in the research process and documentation.

Introduction to Kazem Kazemzadeh Iranshahr was only made possible by the aid of respectable researcher, Mr. Iraj Afshar and through Mr. Kazemzadeh Iranshahr, the group found access to most valuable information, we thank them both hereby. Our thanks also to Ahmad Hatami who provided us with much information regarding Karim and Hussein Taherzadeh Behzad's family. The research group wishes to hold dear

10 memories of Ali Khadem and Vaheh whose photo archive has always been a rich source of inspiration for researchers and artists. Some of the photos in this book have been purchased from their precious collection. It is our duty to thank all individuals and institutes, specially the organization of National Documents of Iran, "Contemporary History of Iran." Research Institute, Astan-e-Qodse-Razavi library, museum, and building office central library of Tehran University, Iran National Library, Parliament library, Railway office and attached organizations, Shahin Publishers in Meshed, and Mr. Mohammad Nejad Beryani for the dedication of his books, documents, photos and pictures.

We would also like to thank Taraneh Yalda and Neda Ghiasi for taking the responsibility of translation and preparation of the English text, and Mansour Kial, for the primary edition of the book.

Finally, our sincere thanks to Did Publications and Did Graphics Inc. for taking the responsibility of page layout, graphical design and printing of the book.